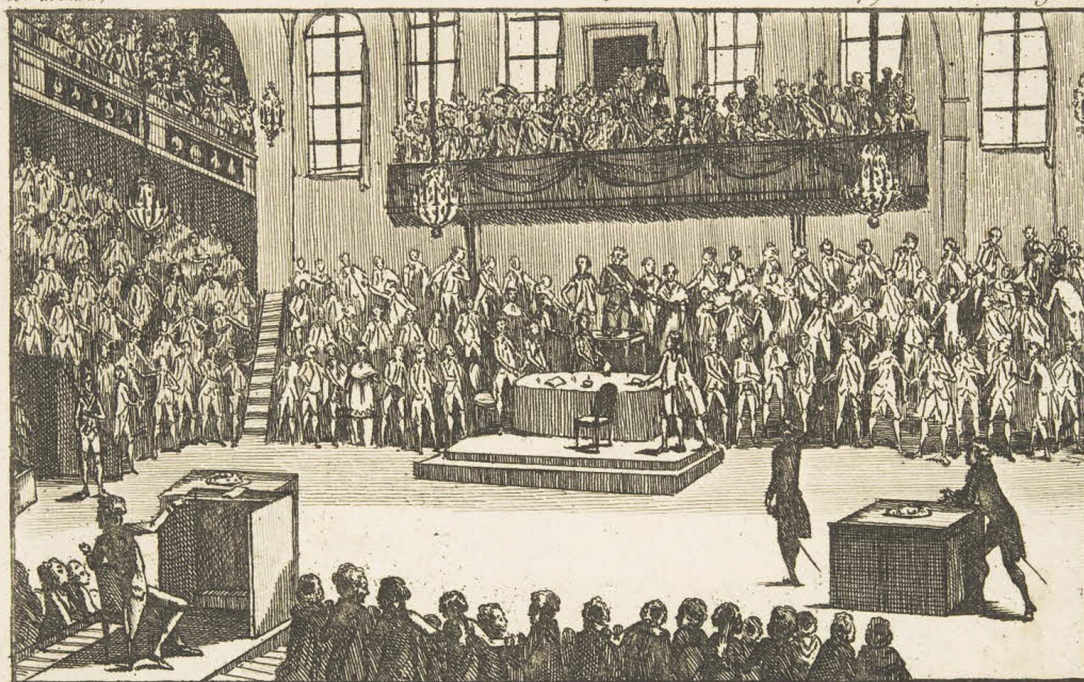

Le Roi a paru, vers midi, au milieu des Représentans de la Nation, a occupé la place du Président, qui a pris la droite de S. M. et le Roi, restant de bout, a exprimé dans un discours touchant l'adhésion la plus franche et la plus formelle à la Constitution.

*Bureau des Révolutions de Paris, rue Jacob, Faub. St G. N° 28.
Et au mois de Mars, rue des Marais, N° 20, même Quartier.*

Usatysfakcjonowani i rozczarowani. Bilans rewolucji 1789-1791

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

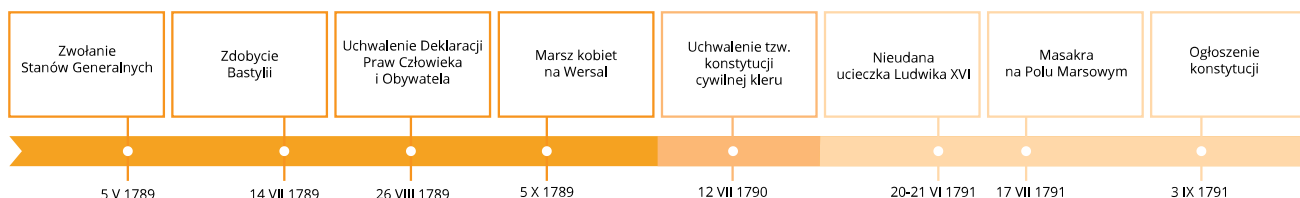
Bibliografia:

- Na podstawie fragmentów: *Florence Gauthier, Critique du concept de «révolution bourgeoise» appliqué aux Révolutions des droits de l'homme et du citoyen du XVIIIe siècle*, tekst dostępny online [w:] RevolutionFrancaise.net.

- Tylko do użytku edukacyjnego, *Pourquoi le drapeau français est-il bleu, blanc, rouge?*, Źródło: dostępny online na stronie dziennika francuskiego francesoir.fr
- Źródło: Pierre Gaxotte, *Rewolucja francuska*, tłum. J. Furuhielm, E. Kuczkowska, A. Zawilski, Gdańsk 2001, s. 232–233.
- Źródło: *Marat o dekretych sierpniowych Zgromadzenia Narodowego*, „Przyjaciel ludu”, nr 11, [w:] *Historia powszechna. Czasy nowożytne 1640–1870. Wybór tekstów źródłowych*, t. 1, red. B. Krauze, Warszawa 1951, s. 231.
- Źródło: *Prawo Le Chapelier z dn. 14 czerwca 1791 roku*, [w:] *Historia powszechna. Czasy nowożytne 1640–1870. Wybór tekstów źródłowych*, t. 1, red. B. Krauze, Warszawa 1951, s. 247.
- Źródło: Wilhelm Blos, *Rewolucja francuska*, tłum. B. Limanowski, Kraków 1905, s. 84–85.
- Źródło: *Konstytucja francuska z 3 września 1791 r.*, [w:] *Wiek XVI–XVIII w źródłach*, oprac. S.B. Lenard, M. Sobańska-Bondaruk, Warszawa 1997, s. 491–492.
- Źródło: *Arthur Young o pracach klubu jakobinów w styczniu 1790 roku*, [w:] Jan Baszkiewicz, Stefan Meller, *Rewolucja francuska 1789–1794: społeczeństwo obywatelskie*, Warszawa 1983, s. 90.
- Źródło: *Komitet Sprawozdawczy Zgromadzenia o ruchu chłopskim*, „Monitor”, nr 32, [w:] *Historia powszechna. Czasy nowożytne 1640–1870. Wybór tekstów źródłowych*, t. 1, red. B. Krauze, Warszawa 1951, s. 228.

„Nie znamy ani dworu, ani ministrów, nic nie wiemy o tym, czego się tu od nas chce” – mówił podobno jeden z posłów francuskiej Konstytuanty pod koniec XVIII w. Brak doświadczenia w polityce doskwierał wielu członkom Zgromadzenia Narodowego, dlatego zaczęli współpracować, tworząc kluby polityczne. Pierwsi byli posłowie Bretanii z północno-zachodniej Francji, którzy założyli klub bretoński, później przekształcony w klub jakobinów. W jednej z paryskich kawiarni, przy okazji regularnych spotkań, dyskutowali i ustalali strategię na kolejne posiedzenia Zgromadzenia. Szybko okazało się, że jest to skuteczny sposób działania, i inni poszli ich śladem.

Źródło: Contentplus.sp.z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

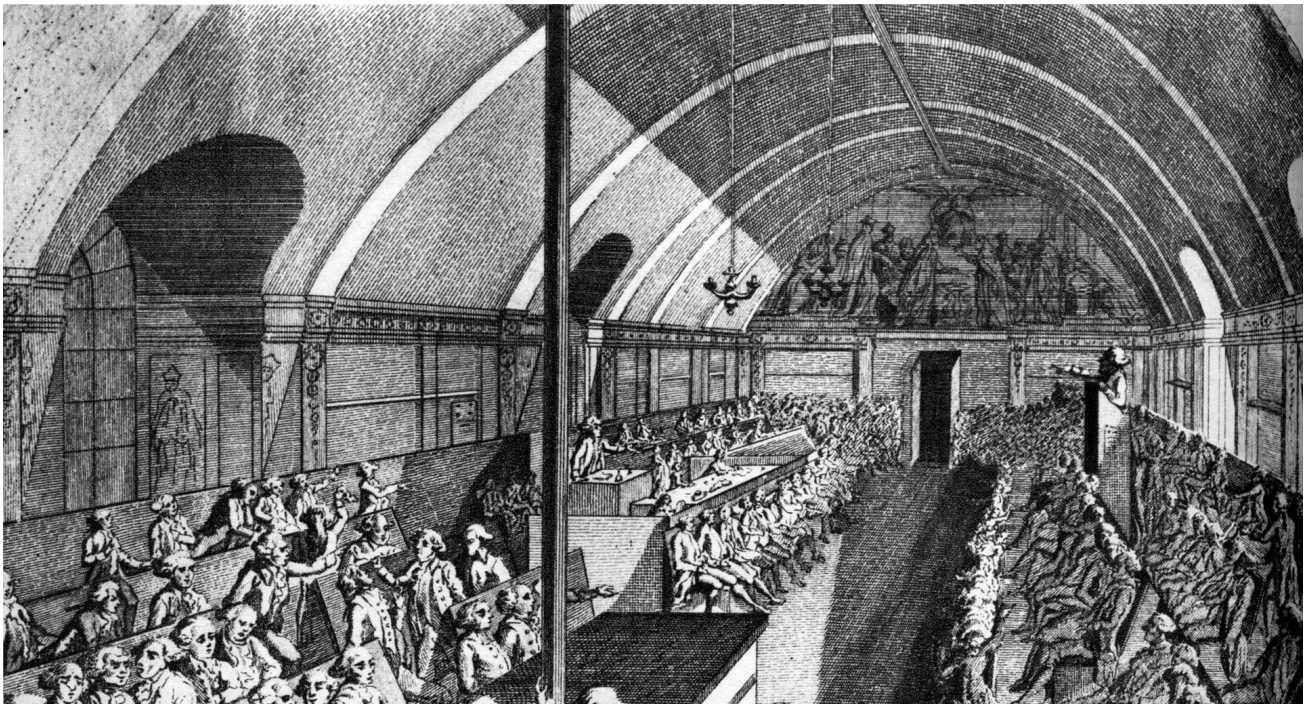
- Wyjaśnisz, dlaczego francuska flaga jest trójkolorowa.
- Prześledzisz, jak rewolucyjniści opracowywali swoje strategie działania.

- Ocenisz, czy słusznie historycy nazywają pierwszy etap rewolucji francuskiej „rewolucją burżuazyjną”.

Przeczytaj

Kluby polityczne

Jeszcze w 1789 r. członkowie Konstytuanty rozpoczęli prace nad nową konstytucją, mieli jednak różne poglądy co do jej ostatecznego kształtu. Poszczególne grupy zawiązywały więc kluby w stolicy i na prowincji, aby stworzyć swój program, wypracowywać wspólne stanowisko w Zgromadzeniu oraz szukać poparcia opinii publicznej. W tych partyjnych spotkaniach początkowo uczestniczyli jedynie posłowie, a z czasem kluby otworzyły się na paryską **burżuazję** i inteligencję (adwokatów, handlarzy, ludzi pióra, lekarzy, artystów, uczonych, aktorów). Dużą popularnością cieszyli się **jakobini** (fr. *Jacobin* od *Jacob*; nazwa pochodzi od siedziby zebrania klubu - klasztoru św. Jakuba), wśród których wyróżniali się **Maximilien Robespierre** i **Jean-Paul Marat**.

Posiedzenie klubu jakobinów, 1791 r.

Źródło: Wikipedia Commons, domena publiczna

Brytyjski ekonomista i pisarz Arthur Young, który w latach 1787–1789 podróżował po Francji, tak opisywał to stowarzyszenie:

“ Arthur Young o pracach klubu jakobinów w styczniu 1790 roku

Debatuje się w tym klubie o wszystkim, co ma być wniesione do Zgromadzenia Narodowego, czyta się projekty ustaw i odrzuca je lub

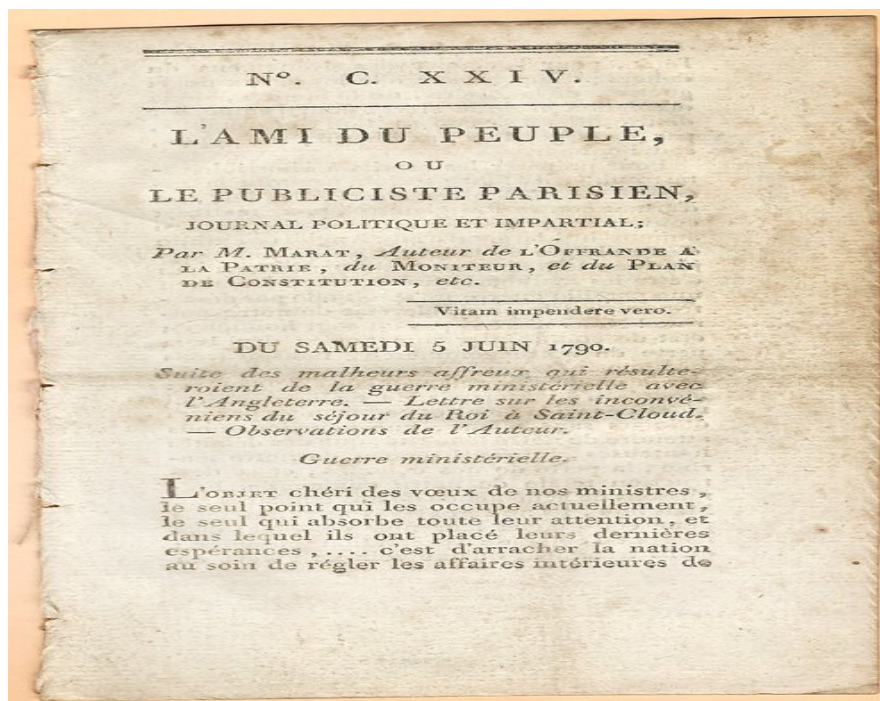
aprobuje po poprawkach. Gdy projekty praw zdobędą ogólną zgodę, wszyscy zobowiązują się je podtrzymywać. Ustala się tu plany postępowania, wybiera osoby, które powinny wejść w skład komitetów [Konstytuanty], wskazuje prezydentów Zgromadzenia.

Źródło: Arthur Young o pracach klubu jakobinów w styczniu 1790 roku, [w:] Jan Baszkiewicz, Stefan Meller, *Rewolucja francuska 1789–1794: społeczeństwo obywatelskie*, Warszawa 1983, s. 90.

W wyniku sporów wśród jakobinów w drugiej połowie 1791 r. własny klub utworzyli **felianci** (fr., nazwa pochodzi od siedziby klubu – klasztoru feliantów). W ich szeregi weszli m.in. ksiądz **Emmanuel Sieyès** i **markiz Marie Joseph de La Fayette**. Miesiąc później od jakobinów odłączyli się **żyrondyści** (fr. *Girondins* od *Gironde* – Żyronda, czyli ujście rzeki Garonne z okolic której pochodziła większość członków) – m.in. **Jacques Pierre Brissot** i **markiz Condorcet**. Chodziło o spory ideologiczne – o ile najbardziej radykalny odłam jakobinów widział w konstytucji jedynie początek zmian i furtkę do dalszej demokratyzacji kraju, a nawet wprowadzenia republiki, o tyle felianci i żyrondyści popierali monarchię konstytucyjną i chcieli poprzestać na konstytucji z września 1791 r. Z nieco innego środowiska wyrosli **kordelierzy** (fr. *cordeliers*; nazwa pochodzi od siedziby klubu – klasztoru Franciszkanów–Kordelierów), którym przewodniczyli **Georges Danton** i **Camille Desmoulins**. Tworzyli Stowarzyszenie Przyjaciół Praw Człowieka i Obywatela, a za cel postawili sobie walkę o respektowanie Deklaracji praw człowieka i obywatela z 1789 r. oraz edukację obywatelską biedniejszych warstw społecznych.

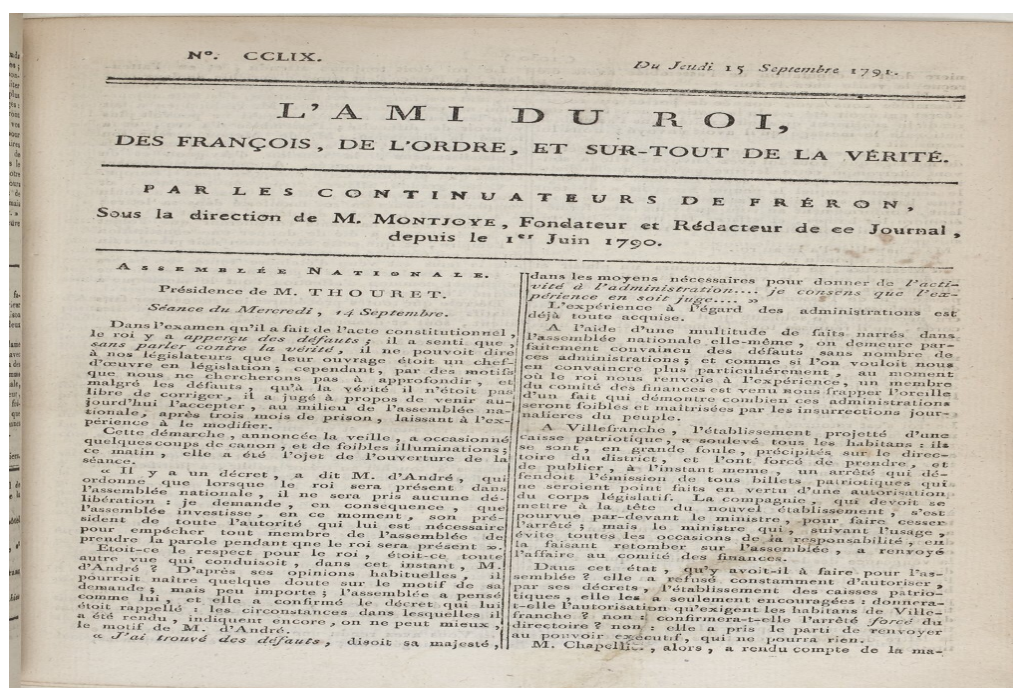
Wolność słowa i prasa

Poszczególne kluby korzystały z wolności słowa, żeby propagować swój program na łamach prasy. Wiele się zmieniło w porównaniu z okresem sprzed 1789 r. Zniesienie cenzury przyniosło swobodę pisania, pojawiło się szereg nowych, wielonakładowych tytułów, a informacje jeszcze nigdy nie krążyły z taką szybkością. Gazety czytano w domach, parkach lub kawiarniach, a całkiem nową praktyką stało się rozwieszanie arkuszy gazet na ścianach domów, dzięki temu osoby niezamożne mogły mieć do nich dostęp. Ponadto wolność słowa zapewniała różnorodność oferty na rynku wydawniczym. W latach 1789–1791 w prasie ścierały się różne poglądy: przychylne monarchii, konserwatywne, umiarkowane, ale też radykalne, prorepublikańskie.

Okładka 124 numeru „L'Ami du peuple” (Przyjaciół ludu).

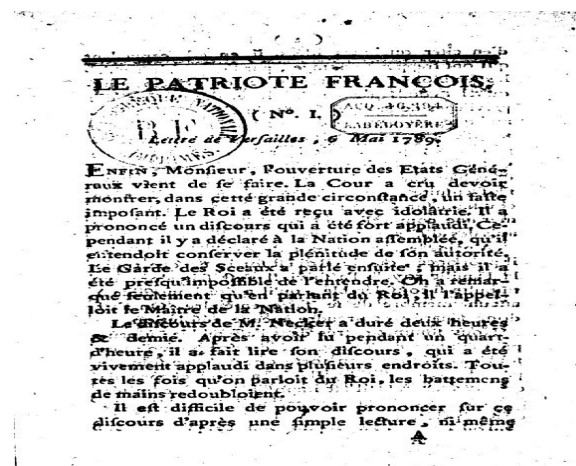
Źródło: Wikipedia Commons, domena publiczna

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

Okładka 259 numeru „L'Ami du roi” (Przyjaciół króla).

Źródło: gallica.fr, domena publiczna

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

Pierwszy numer czasopisma „Le Patriote françois” (Francuski patriota).

Źródło: gallica.fr, domena publiczna

Ci straszni emigranci

Jednak pierwsze lata rewolucji łączą się nie tylko z wolnością słowa i rozkwitem debaty publicznej. Przez cały ten czas rewolucjoniści obawiali się kontrrewolucji, tj. działań wymierzonych przeciwko nim. Wierzyli, że jej główną siłą napędową była szlachta, której duża część wyemigrowała w obawie o swoje bezpieczeństwo.

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

Noc z 4 na 5 sierpnia 1789 roku, czyli delirium patriotyczne. Ilustracja w sposób symboliczny ukazuje likwidację przywilejów stanowych szlachty i duchowieństwa dokonaną przez Zgromadzenie Narodowe pod wpływem wystąpień chłopskich. Emigracja szlachty nasiliła się po zdobyciu Bastylii, kiedy przerażeni ewentualnością odwetu ze strony arystokracji chłopci zaatakowali majątki szlacheckie i niszczyli księgi, w których spisane były ich powinności feudalne. Zniesienie przywilejów stanowych, a następnie przymuszenie króla do opuszczenia Wersalu nasiliły falę wyjazdów szlachty z Francji.

Źródło: gallica.fr, domena publiczna

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

Ucieczka emigrantów przedstawionych jako zwierzęta w karocach. Wraz z zaprzysiężeniem przez króla konstytucji w 1791 r. szlachta zaczęła uciekać z całym swoim dorobkiem, przez co doszło do dewaluacji pieniądza i wzrostu cen kruszców.

Źródło: gallica.fr, domena publiczna

W wyobrażeniach rewolucjonistów emigracja dążyła do zapaści gospodarczej kraju i spiskowała przeciwko nim, starając się o poparcie obcych dworów. Do pewnego stopnia

obawy te były uzasadnione: arystokracja jątrzyła atmosferę we Francji za pomocą gazet i rozsiewanych plotek, rzeczywiście próbowała siłą stłumić rewolucję. Ale rewolucjoniści przeceniali jej potencjał. Arystokracja była wewnętrznie skłócona, a jej znaczenie niewystarczające, aby mogła skutecznie przeprowadzić kontrofensywę.

Burżuazyjna czy nie?

Okres od szturmu na Bastylię do wprowadzenia monarchii konstytucyjnej (1789–1791) historycy **marksistowscy** często nazywali rewolucją burżuazyjną. Uzasadniali, że chociaż to lud Paryża zasłużył się w działaniach rewolucyjnych, zasiadające w Zgromadzeniu wykształcone i wpływowe mieszczaństwo zadbało jedynie o własne interesy. Dowodem na to miała być uchwalona w 1791 r. **konstytucja**. Co prawda zniesiono przywileje stanowe, rozwiązano ograniczenia w handlu i wprowadzono wolność słowa (co przyniosło korzyści wszystkim obywatelom), jednak prawo czynnego udziału w polityce zarezerwowano tylko dla osób płacących określoną kwotę podatku, a więc przede wszystkim dla burżuazji. W konsekwencji lud nie pogodził się z nową formą rządów i dążył do wywalczenia większych praw, przez co rewolucja trwała jeszcze kilka lat.

Inni badacze wolą unikać określenia „**rewolucja burżuazyjna**”. Zgadzają się, że konstytucja nie zrealizowała w pełni wolnościowych i równościowych haseł rewolucji, ale twierdzą, że do momentu jej uchwalenia większość nowych praw miała na celu poprawę losu ogółu społeczeństwa.

Słownik

burżuazja

(fr. *bourgeoisie*) warstwa społeczna składająca się z właścicieli przedsiębiorstw handlowych lub produkcyjnych; pojawienie się tej grupy było możliwe wraz z rozwojem rzemiosła, handlu, manufaktur i chałupnictwa, a jej znaczenie wzrosło w związku z postępem rewolucji przemysłowej

konstytuanta

zgromadzenie ustawodawcze, którego zadaniem jest uchwalenie konstytucji

konstytucja

(łac. *constitutio*), najważniejsza ustawa w państwie, określająca ogólne zasady jego ustroju; w dawnej Polsce: uchwała sejmowa

marksizm

koncepcja filozoficzna, ekonomiczna i społeczno-polityczna stworzona przez Karola Marksa i Fryderyka Engelsa; zakłada, że motorem zmian historycznych jest walka klas (zamożnych i biednych warstw społecznych), prowadząca do utworzenia bezklasowego, egalitarnego społeczeństwa (komunistycznego)

rewolucja burżuazyjna

rewolucja francuska (nazywana też Wielką Rewolucją) – okres w historii Francji w latach 1789–1799, w którym doszło do głębokich zmian polityczno-społecznych i obalenia monarchii Burbonów; w czasie rewolucji burżuazja obaliła władzę opartego na szlachcie dworu i utworzyła demokratyczną republikę

sankiulota

(z fr. *sans-culotte* – bez krótkich spodni) członek najbiedniejszej i najbardziej radykalnej grupy walczącej w Wielkiej Rewolucji Francuskiej; w odróżnieniu od wyższych warstw społecznych, noszących krótkie, obcisłe, spięte pod kolanami spodnie, sankiuloci preferowali długie spodnie

Słowa kluczowe

Wielka Rewolucja Francuska, rewolucja burżuazyjna, kluby polityczne, jakobini, kordelierzy, felianci, żyrondyści, rewolucje XVIII w.

Bibliografia

J. Baszkiewicz, *Ludwik XVI*, Wrocław 1983.

J. Baszkiewicz, *Historia Francji*, Wrocław 1999.

J. Baszkiewicz, S. Meller, *Rewolucja francuska 1789-1794: społeczeństwo obywatelskie*, Warszawa 1983.

A. Chwalba, *Historia powszechna. Wiek XIX*, Warszawa 2012.

P. Gaxotte, *Rewolucja francuska*, Gdańsk 2001.

Schemat

Polecenie 1

Przyjrzyj się rozmieszczeniu siedzib głównych paryskich klubów politycznych. Co zdecydowało o tym, że liderzy ugrupowań wybrali właśnie te lokalizacje?

Twoja odpowiedź:

Polecenie 2

Dlaczego, w odróżnieniu od trzech pozostałych klubów, kordelierzy wybrali miejsce położone w innej części miasta?

Twoja odpowiedź:

OBIEKT MULTIMEDIALNY

KLIKNIJ, ABY OTWORZYĆ NA PEŁNYM EKRANIE

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

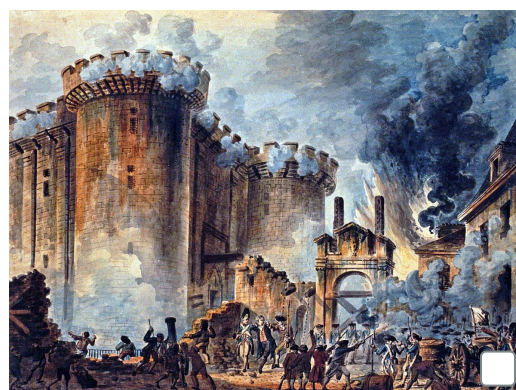
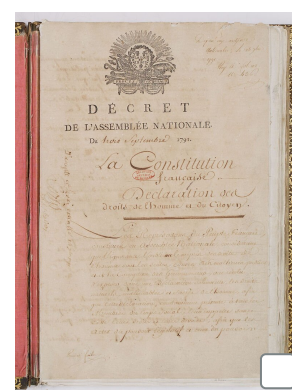
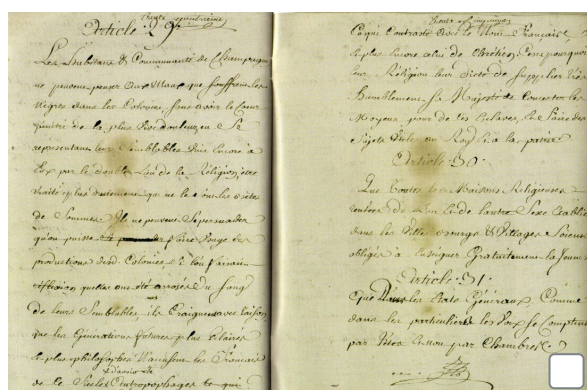
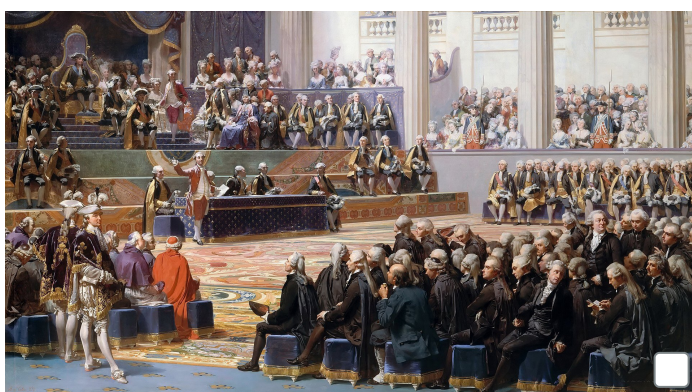
Źródło: Ilustracje pochodzą z Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ćwiczenie 2

Zaznacz, które wydarzenia miały miejsce w pierwszym etapie Wielkiej Rewolucji Francuskiej.

Źródło: Ilustracje pochodzą z Wikimedia Commons, domena publiczna.

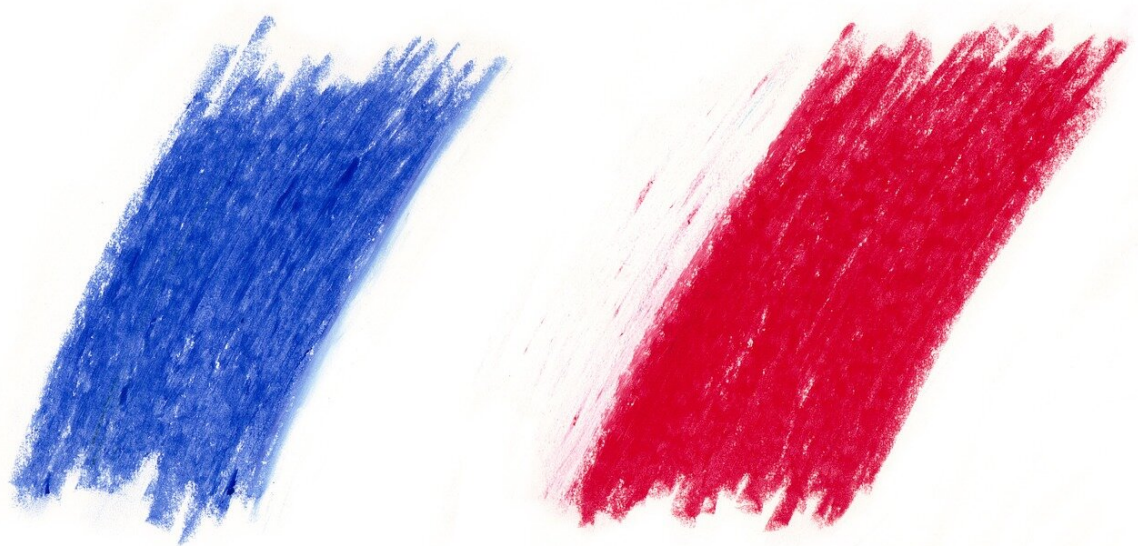

Na podstawie fragmentu artykułu z francuskiego dziennika „France-Soir” odpowiedz na pytania.

“ *Dlaczego flaga francuska jest niebieska, biała, czerwona?* ”

W pierwszych dniach Rewolucji trzy kolory [niebieski, biały, czerwony] zostały połączone w formie kokardy. W lipcu 1789 roku, na krótko przed szturmem na Bastylę, wielka agitacja ogarnęła Paryż. Utworzono milicję; nosi ona szczególną odznakę, dwukolorową kokardę złożoną z tradycyjnych kolorów Paryża, niebieskiego i czerwonego. W dniu 17 lipca Ludwik XVI przybywa do Paryża, żeby zatwierdzić powstanie nowej Gwardii Narodowej. Przypina sobie niebiesko-czerwoną kokardę, do której, jak się wydaje, markiz de La Fayette, bohater wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych i komendant Gwardii, dodał królewską biel.

Tylko do użytku edukacyjnego, *Pourquoi le drapeau français est-il bleu, blanc, rouge?*, Źródło: dostępny online na stronie dziennika francuskiego francesoir.fr

Jakie znaczenie miał gest Ludwika XVI?

Gdzie pojawiają się te kolory i co symbolizują?

Oba poniższe źródła historyczne odnoszą się do okresu tzw. wielkiej trwogi, kiedy to chłopci niszczyli majątki szlacheckie i przechowywane tam archiwa. Wyjaśnij, z czego wynikają różnice w zaprezentowanych ocenach ówczesnych wydarzeń.

Źródło A

“Komitet Sprawozdawczy Zgromadzenia o ruchu chłopskim, „Monitor”, nr 32

Na podstawie listów ze wszystkich prowincji widać, że własność prywatna wszelkiego rodzaju staje się łupem najbardziej karygodnego rozbójnictwa. Wszędzie pali się zamki, burzy się klasztory i rabuje fermy. Podatki i czynsze senioralne znosi się; ustawy są bez mocy, a urzędnicy bez władzy [...].

Żaden powód nie może uprawniać do zawieszenia płacenia podatków i innych należności... Zgromadzenie Narodowe widzi z żalem, że zamieszki są zasadniczo sprzeczne z zasadami prawa publicznego, którego Zgromadzenie nie zaprzestanie popierać.

Źródło: Komitet Sprawozdawczy Zgromadzenia o ruchu chłopskim, „Monitor”, nr 32, [w:] *Historia powszechna. Czasy nowożytne 1640–1870. Wybór tekstów źródłowych*, t. 1, red. B. Krauze, Warszawa 1951, s. 228.

Źródło B

“Marat o dekretach sierpniowych Zgromadzenia Narodowego, „Przyjaciół ludu”, nr 11

Oto – powiada się – co Zgromadzenie Narodowe uczyniło dla Francji i dla ludzkości w czasie jednego jedyne posiedzenia, jednego jedyne wieczoru.

[...] Nie bądźmy naiwni. Jeśli chęć tej ofiary podyktowana została przez ducha dobroczynności, to trzeba przyznać, że czekaliśmy długo, zanim zabrzmiał jej głos. Cóż! Dopiero przy świetle płomieni swych płonących zamków okazali oni wielkość ducha, rezygnując z przywileju trzymania w okowach ludzi, którzy wywalczyli swoją wolność z bronią w ręku. Dopiero na widok kary nałożonej na wyzyskiwaczy, gnębicieli i satelitów despotyzmu znaleźli w sobie wielkość ducha, by zrzec się dochodów senioralnych i nie żądać niczego od tych nieszczęśliwych, którym zaledwie wystarczało na życie...

Źródło: Marat o dekreтах sierpniowych Zgromadzenia Narodowego, „Przyjaciel ludu”, nr 11, [w:] Historia powszechna. Czasy nowożytne 1640–1870. Wybór tekstów źródłowych, t. 1, red. B. Krauze, Warszawa 1951, s. 231.

Twoja odpowiedź

Zapoznaj się z poniższym fragmentem tekstu, a następnie zaznacz poprawne odpowiedzi.

“ Prawo Le Chapelier z dn. 14 czerwca 1791 roku

1. Wobec zniesienia wszelkich korporacji obywateli tego samego stanu i zawodu, co stanowi jedną z podstaw konstytucji francuskiej, zabrania się je tworzyć na nowo pod jakimkolwiek pretekstem i w jakiejkolwiek bądź postaci. [...]

4. Gdyby obywatele tych samych zawodów, kunsztów lub rzemiosł, wbrew zasadom uczciwości i konstytucji, wspólnie obradowali i podejmowali uchwały mające na celu solidarną odmowę wykonywania pracy w swoim zawodzie lub dziedzinie pracy za inną od wyznaczonej przez nią cenę – obrady powyższe i uchwały będą uważane za sprzeczne z konstytucją, mierzące w wolność oraz deklarację praw człowieka [...].

Źródło: *Prawo Le Chapelier z dn. 14 czerwca 1791 roku*, [w:] *Historia powszechna. Czasy nowożytne 1640–1870. Wybór tekstów źródłowych*, t. 1, red. B. Krauze, Warszawa 1951, s. 247.

Wprowadzenie prawa, o którym mowa w powyższym tekście, oznaczało...

☐ zakaz strajkowania.

☐ zniesienie zgromadzeń cechowych i uwolnienie handlu.

☐ zakaz strajkowania z wyjątkiem sytuacji, w których konstytucja na to zezwalała.

☐ rozwiązanie cechów i zawiązanie nowych korporacji pracowniczych.

Przeanalizuj fragment francuskiej konstytucji z 1791 r. i wykonaj polecenie.

“ *Konstytucja francuska z 3 września 1791 r.* ”

Art. 2. Aby zostać obywatelem czynnym, należy:

- być Francuzem z urodzenia lub z tytułu nabycia obywatelstwa;
- ukończyć 25 rok życia;
- posiadać miejsce zamieszkania [domicyl] w mieście lub kantonie od czasu określonego przez ustawę;
- płacić w jakimkolwiek miejscu królestwa podatek bezpośredni, równy co najmniej wartości pracy trzydniowej, i przedstawić na to pokwitowanie;
- nie pozostawać w stanie służebnym, to znaczy nie być służącym za wynagrodzeniem [...];
- być wpisanym [...] na listę gwardii narodowej [...].

Źródło: *Konstytucja francuska z 3 września 1791 r.*, [w:] *Wiek XVI–XVIII w źródłach*, oprac. S.B. Lenard, M. Sobańska-Bondaruk, Warszawa 1997, s. 491–492.

Rozstrzygnij, kto na mocy francuskiej konstytucji z 1791 r. zyskiwał czynne prawo wyborcze. Przyjmij, że wszystkie osoby mieszkają we Francji i mają powyżej 25 lat. W tabeli zaznacz „tak”, jeśli dana osoba mogła wziąć udział w wyborach do Zgromadzenia Narodowego, lub „nie” – jeśli to prawo jej nie przysługiwało.

Opis	Tak	Nie
Sklepiarz z Bordeaux posiadający swój zakład na własność i oszczędzający połowę dochodu rocznie.	☐	☐

Opis	Tak	Nie
Nosiwoda.	☐	☐
Bankier prowadzący działalność w Lille.	☐	☐
Żona tegoż bankiera.	☐	☐
Mleczarka sprzedająca na targowisku Les Halles w Paryżu.	☐	☐
Lekarz z dobrą reputacją i 20-letnim stażem pracy.	☐	☐
Prostytutka z paryskiej dzielnicy Marais.	☐	☐
Samotny pomocnik murarza wynajmujący w Paryżu stancję.	☐	☐
Markiz posiadający kilka pałaców w północnej Francji.	☐	☐
Lokaj w jednym z pałaców tegoż markiza.	☐	☐
Niewolnik pracujący na plantacji trzciny cukrowej na francuskich Antylach.	☐	☐
Doświadczony prawnik.	☐	☐
Żyd prowadzący sklep w Lyonie.	☐	☐

Zapoznaj się z fragmentem tekstu Florence Gauthier, francuskiej historyczki specjalizującej się w historii Wielkiej Rewolucji Francuskiej, ze szczególnym uwzględnieniem jej wpływu na ludność wiejską i rozwój kapitalizmu. Następnie wykonaj polecenie.

“(Na początku XX wieku rewolucję francuską rozumiano w kategoriach „rewolucji burżuazyjnej”, w ramach której przywództwo polityczne rewolucji pozostawałoby burżuazyjne [mieszczańskie], przechodząc z jednej frakcji burżuazji do innej. Główne zadania rewolucji byłyby wypełniane przez ruchy masowe, postrzegane jako nierozumne [masy] i przez to niebędące w stanie podjąć jakiejkolwiek kierowniczej roli.

Wraz z publikacją monografii poświęconych po raz pierwszy ruchom ludowym wzrosła popularność interpretacji „rewolucji burżuazyjnej”. W ten sposób lud znalazł swoje miejsce [w historii] oraz rewolucyjną godność.

Deklaracja praw z 1789 roku nie była dziełem kilku dni. Jej celem było powstrzymanie despotyzmu i tyranii. Zasada suwerenności narodu miała położyć kres tej zakładającej prawo boskie i przywrócić suwerenność, jako dobro wspólne, narodowi. W tym sensie Deklaracja praw człowieka i obywatela wprowadzała umowę społeczną gwarantującą zabezpieczenie praw osobistych i praw [całej] wspólnoty do suwerenności.

Celem Deklaracji praw człowieka i obywatela nie było, w rezultacie, stworzenie suwerenności narodowej ślepej na prawa innych narodów. Trzeba podkreślić zadziwiające milczenie historiografii rewolucji francuskiej w sprawie problemu kolonialnego. Tym bardziej niepokojące jest milczenie historyków marksistowskich.

Deklaracja praw człowieka i obywatela z 1789 roku utrzymywała prawa naturalne każdego człowieka, tak więc uniwersalne. Jednak Konstytucja

z 1791 roku pogwałciła Deklarację praw i wprowadziła system cenzusowy, który nazywano niegdyś arystokracją bogactwa: prawo wyborcze nie wynikało z bycia osobą, a z bogactwa, a więc [posiadania] rzeczy.

Na podstawie fragmentów: *Florence Gauthier, Critique du concept de «révolution bourgeoise» appliqué aux Révolutions des droits de l'homme et du citoyen du XVIIIe siècle*, tekst dostępny online [w:] RevolutionFrancaise.net.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz „prawda”, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo „fałsz”, jeśli jest fałszywe.

1. Autorka próbuje udowodnić, że pierwsze dwa lata Wielkiej Rewolucji Francuskiej słusznie nazywa się „rewolucją burżuazyjną”. prawda ☐ fałsz ☐

2. Przez „rewolucję burżuazyjną” należy rozumieć rewolucję, w której mieszczaństwo wykorzystuje działalność osób z niższych warstw społecznych, aby wywalczyć dla siebie korzyści i przejąć władzę. prawda ☐ fałsz ☐

3. Określenie „rewolucja burżuazyjna” zostało wprowadzone do obiegu naukowego przez historiografię marksistowską. prawda ☐ fałsz ☐

4. Interpretacja rewolucji w kategoriach „rewolucji burżuazyjnej” pozwoliła zaspokoić potrzeby osób spoza burżuazji. prawda ☐ fałsz ☐

5. Deklaracja praw człowieka i obywatela z 1789 r. przyniosła korzyści wyłącznie burżuazji. prawda ☐ fałsz ☐

6. Deklaracja sprzyjała zniesieniu niewolnictwa. prawda ☐ fałsz ☐

7. W okresie przed wrześniem 1791 r. Zgromadzenie Narodowe usiłowało realizować główne postulaty rewolucji w odniesieniu do ogółu francuskiego społeczeństwa. Zmieniło się to wraz z uchwaleniem konstytucji 3 września 1791 r., która wprowadziła system cenzusowy, wykluczający z czynnego obywatelstwa osoby niepłacące podatków. prawda ☐

fałsz ☐

Zapoznaj się z poniższymi tekstami źródłowymi i rozstrzygnij, czy obaj historycy zgadzają się w ocenie konstytucji z 3 września 1791 r. Uzasadnij odpowiedź.

Źródło A

((Pierre Gaxotte

Rewolucja francuska

W rzeczywistości prawo to [konstytucja] umożliwiało znacznie szerszy, niż to się w pierwszej chwili wydaje, udział w wyborach. Gdyby – według obliczeń M. Reinharda – prawo głosu przysługiwało wszystkim, którzy ukończyli 21 lat [sic], w wyborach mogłoby uczestniczyć 6,2 miliona obywateli. Zastosowanie zasady cenzusu wyborczego dopuszczało do urn 4,3 miliona osób, czyli około 70% dorosłych Francuzów. Wśród tych, którym odmawiano prawa głosu, często znajdowali się synowie żyjący na koszt rodziców i niewnoszący żadnych opłat, jak również żebracy i włóczędzy. Nie było zatem żadnych podstaw, by się upierać, że o wynikach wyborów decyduje wyłącznie stopień zamożności. Ale argument ten jeszcze długo będzie wykorzystywany.

Źródło: Pierre Gaxotte, *Rewolucja francuska*, tłum. J. Furuhielm, E. Kuczkowska, A. Zawilski, Gdańsk 2001 (Paris 1970), s. 232–233.

Źródło B

((Wilhelm Blos

Rewolucja francuska

Konstytucja była dokładnie przykrojona na miarę burżuazji, i już tym wprawiała ją w zachwyt, że ustanawiała wolność zarobkowania. Stanowiła normy polityczne dla społeczeństwa burżuazyjnego i dawała

burżuazji wolność, jakiej ta potrzebowała, by rozwinąć się w potęgę światową. Masy ludu co prawda odczuwały postęp, dokonany przez usunięcie feudalizmu, ale daleko mniej zachwycaly się konstytucją niż burżuazja, ponieważ nie znajdowały w niej rękoi do uzyskania dobrobytu. [...] burżuazja była pewną, że zdobyła już ustrój państwowy, odpowiedni do jej roli historycznej, jak zawsze bowiem, tak i teraz chciała z państwa zrobić narzędzie swych interesów klasowych.

Źródło: Wilhelm Blos, *Rewolucja francuska*, tłum. B. Limanowski, Kraków 1905, s. 84–85.

Tvoja odpowiedź

Dla nauczyciela

Autor: Dorota Czarny

Przedmiot: Historia

Temat: Usatysfakcjonowani i rozczarowani. Bilans rewolucji 1789–1791

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

zakres rozszerzony

XXV. Rewolucje XVIII w.

Uczeń:

1) charakteryzuje etapy rewolucji francuskiej i wyjaśnia specyfikę okresu jakobińskiego;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie,
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia, dlaczego francuska flaga jest trójkolorowa;
- analizuje i wyjaśnia, jak rewolucjoniści opracowywali swoje strategie działania;
- ocenia, czy słusznie historycy nazywają pierwszy etap rewolucji francuskiej „rewolucją burżuazyjną”.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm,
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- elementy dramy,
- dyskusja,

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych,
- mapa myśli.

Formy zajęć:

- praca indywidualna,
- praca w parach,
- praca w grupach,
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki,
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją

Na wcześniejszej lekcji ośmiu uczniów – chętnych lub wyznaczonych przez nauczyciela – wylosowało nazwiska postaci powiązanych z klubami francuskimi powstałymi w drugiej połowie XVIII w. (Maximilien Robespierre, Jean Paul Marat, Georges Danton, Camille Desmoulins, Marie Joseph de La Fayette, Emmanuel Joseph Sieyès, Jacques Pierre Brissot, Jean Antoine de Condorcet). Każda z osób ma za zadanie wcielić się w wylosowaną przez siebie postać i identyfikować z klubem, który reprezentuje (uczniowie mogą korzystać z gotowych materiałów zawartych w e-materiale). Zadaniem uczniów jest zapoznanie się i wyszukanie w różnych źródłach informacji o swojej postaci oraz o stanowisku, jakie przyjęły, pracując nad konstytucją, a także o priorytetowych dla nich zagadnieniach.

Pozostali uczniowie zapoznają się z e-materiałem „Ci straszni emigranci” i „Burżuazja czy nie?”

Faza wstępna

1. Nauczyciel przedstawia temat i cele lekcji. Zapowiada uczniom, że prześledzą, w jaki sposób przyszli rewolucjoniści francuscy opracowywali swoje strategie działania. Zastanowią się także, czy słusznie historycy nazywają pierwszy etap rewolucji francuskiej „rewolucją burżuazyjną”.
2. Nauczyciel przypomina, że wybrani uczniowie będą mogli zaprezentować, w jaki sposób przygotowali swoje zadania.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel zapowiada, że uczniowie wezmą udział w lekcji z elementami dramy. Każdy ma uważnie słuchać wypowiedzi kolegów, gdyż chcą oni pozyskać poparcie opinii

publicznej – reszty klasy. Uczniowie reprezentują poszczególne kluby, takie jak: jakobini, felianci, żyrondyści i kordelierzy. Każdy klub miał swoją wizję zmian we Francji i konkretnych zapisów w konstytucji.

2. Uczniowie w kolejności wyznaczonej przez nauczyciela prezentują swoje wystąpienie. Czas przemówienia: 2–3 minuty.

3. Prezentacja osób i klubów przed klasą jako opinią publiczną. Wykorzystanie schematu.

4. Po wystąpieniach wszystkich osób uczniowie mają za zadanie wypowiedzieć się, który klub byłby skłonni popierać i dlaczego – dyskusja.

5. Nauczyciel przedstawia zapisane na tablicy pytania:

- Dlaczego szlachta zaczęła wyjeżdżać z Francji?
- Czy słusznie rewolucję nazywano rewolucją burżuazyjną?
- Jakie zapiski zostały uwzględnione w uchwalonej w 1791 r. konstytucji? (korzystne dla wszystkich obywateli i tych zamożnych).

6. Uczniowie odpowiadają na pytania, zapisując na tablicy najistotniejsze fakty w formie mapy myśli (w kole zapisane hasło: „bilans rewolucji francuskiej”).

Faza podsumowująca

1. W ramach podsumowania uczniowie wykonują ćwiczenia 3, 4, 5 i 6. Wspólne omówienie odpowiedzi.

2. Nauczyciel prosi uczniów, aby zastanowili się w parach i zapisali wnioski z dzisiejszej lekcji. Osoby chętne lub wskazane odczytują swoje spostrzeżenia. Najtrafniejsze nauczyciel zapisuje na tablicy.

3. Nauczyciel rozdaje uczniom ankietę ewaluacyjną z oceną lekcji, pracy własnej ucznia oraz pracy klasy. Udziela im informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia 1, 2, 7, 8.

2. Podczas rewolucji we Francji kluby korzystały z wolności słowa, a swoje programy zamieszczały na łamach gazet. Na podstawie dzisiejszej lekcji, prowadzonych dyskusji oraz wniosków przygotuj swoją stronę gazety. Kieruj się własnymi poglądami i przekonaniem klubowymi.

Materiały pomocnicze:

Baszkiewicz J., Meller S., *Rewolucja francuska 1789-1794: społeczeństwo obywatelskie*, Warszawa 1983, s. 90.

Baszkiewicz J., *Ludwik XVI*, Wrocław 1983.

Baszkiewicz J., *Historia Francji*, Wrocław 1999.

Chwalba A., *Historia powszechna. Wiek XIX*, Warszawa 2012.

Gaxotte P., *Rewolucja francuska*, Gdańsk 2001.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Schemat może zostać wykorzystany jako inspiracja dla chętnych uczniów do stworzenia plakatu lub prezentacji multimedialnej na temat wybranego klubu we Francji i jego programu.